

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 239 (11437)

1980 чылдын октябрь 14, вторник

1925 чылда
вице-президенттер

Өрт 2 көп.

**ТАЙБЫҢ ДЭЭШ, ДЕЛЕГЕЙГЕ КАДЫ
АЖЫЛДАЖЫЛГАНЫ ХӨГЖҮДЕР ДЭЭШ**
Делегейниң «Алдын Меркурий» шаңналын

Л. И. Брежнев к е т ы в ы с к а н ы

мазыхда улустар аразыны харылзаларнын талазы-биле кол сорулгаларнын бирээ кылдыр мынчаар бижээн: «С. дыг, кутлуга харылзалар эртем болгаш техника талазы биле улустар аразынга кал аякылжалганы хөгжүдөр».

Бистер ол угланышкынын совет улустун болгаш бисти кады аякылдап турарлар ныл эрге-ажыктарыга дүтү

тур, бүгү делегейге тайбын
быжыглары дээш моон-
сонга чайгылып чок ба-
мога чок боттандырып чор-
дар алаарымысты бөгүн «А-
дын Меркурий» шапналды
тургаш, силерге бүзүредир
күзөп тур мен.

Шаянбалды тыпсыт турд
СЭКП ТК-нын Политбюро к
жигүүнө кайдалат, СССР
нин Дээди Соединия През
диумуун Даргазынын бир
оралакчысы В. В. Кузнецо
СЭКП ТК-нын Чыгыше секр
тарынын дузалакчысы А. А.
Александров, СЭКП ТК-ны
килдис эргелекчиинин бир

оралакчызы В. М. Фалин
ССР-нин Дээди Советин
Президиумунун Секретариаты
нын башкалыгы А. И. Лукья-
нов, ССР-нин даштыкы саясат
министринин бири оралакчы-
зы И. Ф. Семичаев, ССР-
ниң Садыр-үстүпүр палата-
нын президиумунун дарга-
сы Б. А. Ворисов, албанын өс-
көн кижилери анза турганын
Оз ышкан ээлге Делегейи
Алтын Мөчкөсүнүн

«Миди Меркүрий» шайна-
ны Хуудлуг комитетин
оралакчы президентизи Дэ
Эрикке де ля Матагостина
га, социалистиг чурттариз
ССРЭ-де садыг төдээлекчи
лери, америк «Оксидентал па-
ролеум» фирманын директо-
ларынын баштаар черин
даргазы А. Хаммер, совет с

гаизацияларын чагчыл э
гаар калбак харылзааны түд
турары элэн каш капитал
тиг туртгарда делегейин
үлүг компанияларынын өс
даа удуртукчулары база т
гайнаа. Олар делегейин «А
дын Меркурий» шааналын т
ысканы-биле холбаштыр. Л
нид Ильяч Брежневке изг
ймын чедирп, чер кыры
тайбынын эрге-ажыкта
лаан үлүстөр, прайзына и

ажилдажигтаныг халбарт
сайзырагдрын хэрэгт
чаа төдийшинерлэг болур
анаа күзээнер. (СЭТА).

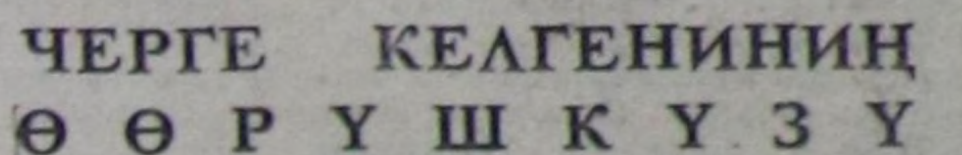
Р ДЭЭШ

Районнун улус ажыл-агыйынын бүгү адылары, о

Районнун ажил-ишчил
бо хүннөрдө төрөөн партияг

тын XXVI съездизин кү
ажылчы чединшекинниг ужу
жыр дээш бедиткен социал
тиг хүлээлгени алган, бед
хей-аът көдүрлүшкүни
ажылдап турар.

100



Эмчил-биле эвес, а эриэни
өрүкүтүп кижиктери-биле
четир кылдыр хуядуздун. Ке-
жэе ийилдирин чүрү-байка-
ча чаалаң, чагай амлааның
кежээни чегин чиртеп, Эки-
иштин чегин чиртеп, чүрү-
шээ байдалы өккүн көрү-
турдү-дээ, эмчилер ужуду-
шун сөөлүгүн шинчиледире-
ниң доктаатыгын програм-

Эмчилер баяым болаш уу-
хемчээчилерин атуш. Эп-
паж-биле кады селгүстү-
нүпкеден. Космодронда ба-
алдык кышын шипиниң илде-
сөөгү кыял чокто, аза куу-
ба, космодрон Аралдык
майо, Мендестин өлүккүн
Космонавтлар алдым ал-
дың-кызым ой биле шынты-
ган.

магын оскертпес дээний космонавтыларын Чеге келгеш бирги хууну канчаар эрттирсин биогийн хөгрөш буу-реалийс. Ог графийн он ийя пак ажилчт хамтис 32 ууни-керт, оламбик биогик чэврийн — амтн шитилэлэ-рин! Ужгуузушкун сувалтун тусай шитилэлдэрийлдэн ан-гылдэ, космонавтару хэл ачир лабораторияга, босста-дүмчүх-аулак, карам, ашиг эмчилгэрин бээр ужуртут бол-гал.

Экинжэйтэ бис хүн чуру-муда онгү чегде түвү турар эртэнтн чег соонда тит ал-дымс. Леонид биле Валерийн хайзымны-даа арынмдаа орбиталд Чегже белеэ өвс оруукту соонда шигэзгэри-күмийн нийлгэг-дээ им-лэм-

Баштайм селгүтүзүмшкүн ийн түнөөлдери эмчилгэр өвкөртн. Базым хемтэзгэхчирэ 1300-ту хөгүртүз турдэ, космонавтыларын суудайс чу-15-20 согута дүргэдээн.

Космонавтар селгүтүз турар азымгай аагуулар ба-жымгайа он-ош чааа телефоно-граммалар келгэн. Байыр чег дийнчилгэриннэри Звездим хоорайжымгантан, Буудлэг тидээн, Ханойад, Гаванадаа өскө-даа социалистгү чүртүртн ийн лаймсыдалларындаа чү-руткан болгэн. Экинжэжэ Чеге чедишкүнгит үгс кел-гени-билэ, 185 хонуктут кос-мос экспедишкүнгит маадгэр-ларинга Торээн чүртүтү үн-лэг көргөнн бөдик шигналд-гиле холбоштыр байыр чегдир-гэн.

Мал ажылы - чугула фронт

КУРЛАВЫРЛАРНЫ А Ж Ы Г Л А А Р

Күс — малчыннарын күүженишкинчилгэ ажалын үзэм. Ам бирги чергенин соруагдаларынын бирээң — малды тургузу азыраарычыч шилчидериния, ону четчир мал чүмнени билде халдыра

рынын дугаындаа сагым салгым. «СЭПК-нин XXVI съездиндеги—шагымчы 26 неделя» деп кыргызылг чарын фермалаа калбарган. Оон чер-черде канчаа чоруп турарынын дугаын СЭТА-нын корреспондентилери чутаалап турар.

МОСКВА. Яхром совхоз-техникумуна малчынары күрүнге сүт саалар беш чыл илайын ажыр күүсөдир дэш ажылдап турар. Ажыл-агыйжи Калпоза малды азырап турар.

Ам районда улутпурге үндөзлөтүлгөнгө дөрт жыллексе ажылдап турар. Ында эът талазы-биле бүгү бүдүрүлгөсүмүн 80 тине күүсөдир.

Фермазында саатчылар аяктайты жана аяктайты. Олар продукцияны күнүгө саар галазы-биле, беш чык панын түүс черин малчылар түүсүлүшкөн. Район фермаларынын аякчылар чык тентүзүнө чыгар беш чык панын немей 3,2 му тонна ээти

**ИНСТИТУТКА
БЕДИК ШАҢНАЛ**

Совет Чоюн чүктү шинчилээр эртемнин жөүгүндөргө болгаш эртем кадрларын белеткеринге ачы-хавияалары дөзмө ССРЭ-ини Эртемлер академиязын Чоюн чүк шинчилээр институтун Күш-Аалыны Кызыл Талышын Ташкент Оюу коллективинг бедик шаалды тасырынгы тураксаат кан байырдыг хурал Жылкылар Баажымнын Улуг Залынга октябрь 10-да болган.

коллективинг бедик шаалнал биле долбаштып ол нүм байрыга чедирген.

Чоюн чүк шинчилээр институту болза туртугу хоочун болганш алдарлаган эртем-шинчилел албан черлеринг бирээз болган турал деп, оратор дөдө дегенин.

Чоюн чүк шинчилээр орус болганш совет эртемнин баалазы болун келген.

ССРЭ-ини Эртемлер академиязын Чоюн чүк шинчилээр институтун Күш-Аалыны Кызыл Талышын Ташкент Оюу коллективинг бедик шаалды тасырынгы тураксаат кан байырдыг хурал Жылкылар Баажымнын Улуг Залынга октябрь 10-да болган.

ССРЭ-ний Эртиймөр академизмын удуртхугуудыг, эвдэлдэгдмэл республикаар-ны эртиймөр академизмын делегацийаарыны кежигууны, партия, совет болгаш хой-инити организацыйаарыны төлээсэклэриг президиумга олурган.

ССРЭ-ний Эртиймөр академизмын Чоон тук шигшэ-мүд институтун Күм-жигшэ хой Кызыл Тук орден-балшмашнаар дугуйндаа ССРЭ-ий Дэдэ Советиди Президиумуун Чаруын Б. Н. Погомаров номчаан болгаш байрыг хураалды кирикчигуудий димитийг адшм чаксыг турда шагнаалын эхтэм албан ор-

институттун ажил-чорудуу газрын бөдөлгөөнийг үргэлжлүүлэн СЭКП Төл Комитетийн ССРЭ-ийн Дээдэл Сөвдийн

Президиумууд болтай Совет
Засгийн зүм Л. И. Брежневийн
болуунг муртукт ханхуудад
өөрүү чигтэргэний институтууд
коллективийнч өмүтээндээ
оок директору академик Е. М.
Примаков ялсрейлээн.

ТҮК ШИНЧИЛЭЭР ИСТИТУТУУН (СЭТА).

СЪЕЗДИДЕН СЪЕЗД ЧЕДИР

Эркинчил ажилчы нарын онгу беш чылды каяны түнөөлөрдөгү дозуп турарын, эртөн беш чылда районга каяны-дөдөг ажилдар кылдынганын куугалап бээрин улус депутаттарынын Эркин район Советинин кукумонунун дарагзы Н. В. ЧЫНДЫГЫРДАН бистиң көрсөмөнөнистив дилээн. Ш Чындыгырның интер-вьюзун мөөн аздаанда парладымыс.

— Оңгу беш чыда бистин
Эрэн районун амычыл чопу
беш чыдаын планын оңал-
даларын доолор болжаш ажар-
күүсөдир баш СЭКП-нин XXV
сездынын шиптилерин
амыралга боттандыр даш
уауе ажал-агыланын бүгү
адырларына улут күженин-
кип-быле амылдаа.

Совет уагустун чаагай чо-
руун бедидери даш төрөн
партиястын болжаш чааа-
выстын ада саргын салым-
кынын чүгте бистин районун
чүжкөнүн бешин көрүп болор.

Эрт чыда тос айларын дүгү-
зүндө районун туугалары 6
миллион 929 муң рубльдин
капитал салымкынын шин-
гээдин алган. Чамдык чикер-
терип көргүзгөргө мындыг.
9490 дөрбөлчин метр чур-
талга шурт, 23660 хой, 840
инес кире какаалар, «Мо-
рен» болжаш Ленин аттыг сов-
хозтарда 200-200 олуттуг ийн
Культура бажмын, район тө-
вүндө 50 орунуг эмнеде
комплексин даш оон-да өскө
туугаларын ажылгада кир-
ген. түтүч уламчылар твэр

шиналарын, 17 комбайны
болжаш өскө-да кездө ажыл-
агый техникасын алган.

Малдын баш санын өстүрө
болжаш оок продукцияын кө-
вүлөдүр даш кездө ажал-
агыл ажылдакчылары күе-
нишкинигин ажылдап турар.
Эрткен чылдарда агаар-бойүс
кездө ажал-агылгы таарымча
чөк болган-да болза, совхо-
тарын хой-өшкүзү 17300
ажыг башка көвүдөн. Районда
улус ажал-агылгынын адыр-
ларын 37 муңракы беш
чыдаын планын оңалдаа.

беш чыда дүргөн хөгүдө
ал, сайырар турар. Ажал-
чонарнын култура болжаш
амырлар деңдеи аажок
даа. Ол бүгү болза бистин
партиястын ленинч нац-
нал политиканынын ачыл-
дыр.

Райондун ажал-ишчил
бо хүннерде төрөн партия-
тын XXVI сездынын ку-
амычлы чедишкенин ужу-
жыр даш бедиткен социал-
ти хулаэтеин алган. бөл-
хей-ах көдүрүшкүнин
ажылдап турар.



ЧУРУКТА: Эрзининд чаа эмнелгези.

М. В. Мажовка Тыва АССР-нің садының
болгаш ниитинин чеменилгезинин алдарлыг
ажылдакчызы хүндүлүг атты тыпсыр дугайында
ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫЫ

Садгьталазым-беддешиникини дээл Тываның «Рос-
со-мотор» соодукчузунң директору Михаил Васильев-
лажовка Тыва АССР-нин саздынын болгал нинтинин
сменелгезини алдары айнадакчызы атты тпысы.
Тыва АССР-нин Дээди Советини Президиумунуң
Даргазы М. МЕНДУМЕ.
Тыва АССР-нин Дээди Советини Президиумунуң
Секретары С. КРАСНЫЙ.

1980 жылдын октябрь 10.

ХӨГЖҮЛДЕВИС ЧЫЛАДАРЫ

Бүдээ ажил-агуйн улам хөгжүдэриний айтыргаларыг СЭКП Төп Комитет дотроо мэдэжэе гэж, ону чангыс эвэс удаа хуулаахыг келген. Илангыл СЭКП Төп Комитет (1978 чыл) Илангыл партинын хуулаах алган шийтхирини сонда ол айтыргыны улам хангалткан. Көдөө ажил-агуйн бүдүүлгэни хөгжүдэри, ажил-агуйларын экономикаын бүтү талааг бичиглэри, көдөө ажил-агуйн ажил-агуйларын материалдыг сонугуулан бидэри, комплекстиг механизаци, бүдүүлгэни специализациаар болган концентрацациаар ышкыш чугула айтырлар партиа организациаарын болган ажил-агуй организациаарын кичээлгэе турар жуураг дээрин СЭКП Төп Комитет сонугу үедэ хуулаах алгалаан доктааларыга айтыл келген.

Партиянын салган сорулгаларын совет кижилер амьдралаа чединшигнот ботандары турар. Ону ботандары партиа көдөө партиа аге организациаарыга, көдөө коммунистерге бичим-биле даянып турар. Ол чэрлэ чөгүтү. Чүгэ дээрэ коммунистер ажил-агуй бүдүүлгэни чугула үчүстөхтүр ажил-агуй ажил-агуйларын ботандарын дуржулгаларын, күжүн, билин харамнамай, социалистиг хүлээлгэри болган планиарын күжүдир херекке илен-кейлиг кижип, социалистиг чарышты калбартыртыга, күш-ажалды организациаарын экижидирингэ эгелекчилер болуп турар.

Ол көсүкү чижээн бистин «Нарын» совхозун ону беш чылда сайбаралдан көрүп бөдүр. Чаа беш чылчэ кирер деп тура, эртөн өрүүсчэ хал көрүр, мүнүсүстэ сорулгаларын чигелер көр чаагай чачылдыг болгай бис. Бистин «Нарын» совхозун ажил-агуйларын СЭКП Төп Комитетин айтыргаларын амьдралаа ботандарын турар, ону беш чылда совхозун экономикаын, культураны хөгжүдэри, чоинуу амьдрал денелни бидир талаа-биле чамдык эки түнээдэрин чедип алган.

Совхозун экономикаын кол адмыр мал ажилы болуп турар. Ажил-агуй ону беш чылда мал бажын өстүрер планын бүтү көргүзүлэр талаа-биле ажил күүсеткен.

Тодаргайлаарга: 1981 чылдын январь 1-ге чедир бода малдын бажын 1 муу 450-ге чедир турган, херек кырында ону амьдрал 1 муу 766 баш чедир. Ону беш чылдын эгелдэн совхозун нийти хоюун саны 24306 баш турган болза, ол ам 34 муу 350 баш чеккен. Чылгы малдын бажы база оронкок үзүлдэг болганы өөрчүтү.

Бистин совхозун ажил-агуйларын ону беш чылдын баштайгы чылдан эгелдэн, сөөгү чылгыга чедир бек бидүрүчүлүг ажил-агуйларын түнээлде чыл бүрүнүн планин олоолалары доктаамал ажил күүсеттинип келген. Бо хүннере бистин ажил-агуй хүннере беш чылда сүт сазар планинда ажил 60 тонна эки шыкылыг сүтү, ол-ла үедэ дүк дүжээр планинда ажил 12 тонна дүтү күннере дүжаман. Ам чүгэлэ эгт дүжээр хүлээлгэ-вис арай-ла күүсеттинип турар. Илангыл-даа ону декабрь айын эгелдэн күүсидир сорулгалы салган ажилал турар бис. Илангыл моон алган көрөгө, беш чылдын планиары бүтү көргүзүлэр талаа-биле хуусаа бетинде күүсеттинип чугаажык.

Ол чединшигнот, үстүндэ чугаазаа-ным ышкыш, совхозун ажил-агуйларын, илангыл коммунистерини шуугуу болган кышмак күш-ажалын түнээлде чедип алган. Ол дээрэ партианын бистин мүнүсүсчэ салган сорулгаларын, планиарын ботандарын дээр көдүүлгэни нийти ажил-херекке көдөө ишчилерини тура-соруу киргилгэе чедип ал, оларын өртүгүга социалистиг чарышты калбартып, кижилерини материалдыг сонугуулан биделенини ажил-агуй күүсеттинип турар планиарын.

Ажил-агуйда дандырган ажил-херек бердинген ак сеткилдэ кижилер хей. Эрткен чылгы кышталгаашкын бистин совхозаа берге байдалга өртсө-дэ, он ий

малтын төртүр 100 хойундан ортумаа-биле 90-дан 100 ажыг хураганарын ону чамдык камгалап алганар. Оларын аразында хоочун малчиннар Сергей Мижит, Наталья Кунчун болган Хумбук Сеге олар эки көргүзүлэри чедип ал, өскөлөргө ботандарын үстөр-чижээн көргүскенер.

Күннере сүт сазарын талаа-биле совхоз беш чыл планин август-ла ажил күүсеткен. Ол чединшигнот совхозун арга-дуржулгалыг саячылар Хандыаа Аракчаа, Чит Санал болган өскөлөрини-даа кирген үзүг-хуузу үзүг. Бо саячылар амгы үедэ он бирги беш чылдын үзүггө киритир ажилал эгелдэнер. Олар саячылар аразында үзүг-хуузу келген социалистиг чарышты хей дакыр тилекчилер, аймактарын дагынчылар, хей чылдарда чедип алган бек арга-дуржулгалын аймактарга күзүлдэг биле дамчыдып берип туралар.

Ону беш чылда бистин совхозун экономикаын, ажил-агуйларын амьдрал-туртталарын дымка экижээн. Ол чарыштыг билдир чижектерини ал көрөдүн. Совхозун машина-трактор паркында 12 тракторлар, яны-бүрү марканы 26 автомашиналар болган өскө-дэ техника аймаа бар.

Совхозун төвү Нарын суур чылдан чылчэ улам чаагайып, чаа-чаа туулдар неменжип турар. Чүгэлэ беш чылда беш суурда чаа ийн күлүмчү неменжип. Илангыл ийн өг-бүлэ туртар 34 бажын туккан. Ол ангыла столоваа, гостиница, совхозун контораа болган оон-дэ өскө туулдарын кылган. Нарында амгы үедэ 2 муу ажыг кижип турган турар. Ол-районда эң хей туртаткылыг чар алган.

Ажил-агуйн экономикаын чыл келген тууду экижээнден ажил-агуйларын ажил-агуйларын, материалдыг байдалы дымка экижээн. Бир эвэс 1976 чылда совхозун бир ажил-агуйн айда малын төлөвири чүгэлэ 82 рубль турган болза ам ажил-агуйн бүрүзүнүн айда ортумаа малын 166 рубль чеккен. Ону беш чылдын баштайгы чылда совхоз мал ажилында 712 муу рубль орулганы ал турган болза ол сан 1979 чылдын түнээлде алырга, 1 млн. 23 муу рубль болган.

Амгы үедэ Нарын суурнун барык өг-бүлэ бүрүзүлэ радио, радиоприемниктер, газ-биле ажилдар плиткалар бар. Бо беш чылда теледидеги аялганы антенна-зын түдүп, ажил-агуй кирген.

Хуу машина-балаттыг үзүстүн саны чылдан чылчэ улам өсүп турар. Амгы үедэ совхозун алды ажил-агуйларын хуу автомашиналар, а мотоциклдыг үзүстүн саны 60 ашкан. Ону беш чылдын доо-уучу чылда беш совхозун малчыннар Сеге Дамбаалай, Серен Янык олар автомашиналарын саны алгалар.

Нарынчыларын барык өг-бүлэ бүрүзү ийкен эвэс ажил-агуйларын бооп турар. Чамдык өг-бүлелер ботандарын хуула библиотекаларын чылдан чылчэ улам байдып турар. Совхозун библиотеканында 14 муу ажыг эгелмелер аны-бүрү номнар бар. Ол ышкыш Нарын суурда 15 орунуг үчүстөк эгелдэн, районун амьдрал хандырдыг комбинатынын филиалы, аш-чөм, үстүр бараанарын-нын магазини биске бараан болуп турар.

«Нарын» совхозун ажил-агуйларын бо хүннере улам тура-соруутуг ажилал, ону беш чылдын планин хуусаа бетинде күүсеткен. Совет Эмгекчилер Коммунист партианын XXVI съездинде күш-ажалы белектеринг ужурагыр, 1981 чылдын бирги кварталын планин олоолаларын съездин ажил-агуйн хуу — февраль 23-ге чедир бүрүтү-биле күүсидир деп сорулгалы ботандарын мүнүсчэ салган ажилал турар.

М. ДУГЕР,
совхозун директору, ССРЭ-ниң, Дээди
Совединиң депутаты.

Эрзин районда «Нарын» совхоз бистин республикада мурнакчы ажилдыг ажил-агуйларын бирээи. Ону беш чылда совхозун ажил-агуйларын күш-ажалы чединшигнот-лиг болуп, чыл бүрүдэ ботандарын бердинген планин олоолаларын доктаамал ажил күүсидип келген.

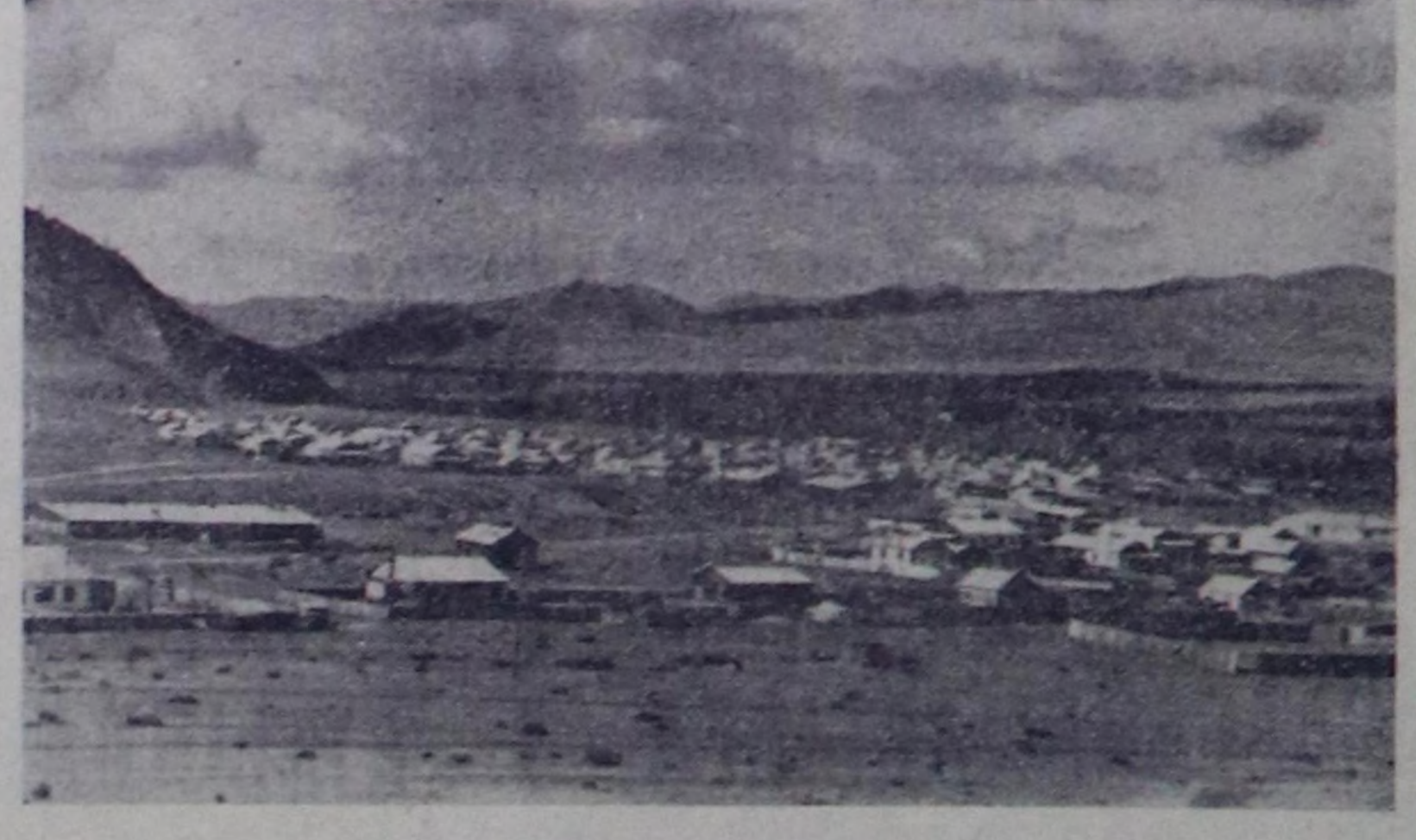
Бүдүүлгэни ажилдыг чорукун болган ажилдыг шынарын бидир дээр 1978 чылда бүтү чуртка калбарган социалистиг чарышкы нарынчылар күш-ажалы бек көргүзүлэрин чедип алган. СЭКП Төп Комитетинин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин болган ВЛКСМ Төп шилчир Кызыл тууг-биле шаннаткан. А оон сонда чылын РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелинин болган ВЦСПС-тин шилчир Кызыл тууг чаалап алган. Олар республика чарыштыга база хей удаа тилекчи болуп келгенер.

«СЭКП-ниң XXVI съездин төлөпиг ут-куур дээр социалистиг чарыш дугайында» партиа Төп Комитетинин доктаалын амьдралаа ботандарын дээр совхозун ажил-агуйларын бо хүннере улам соруутуг ажилал турар.

ӨЗҮЛДЕНИН ХЕРЕЧИЗИ

Бистин совхозун экономикаын кол адмыр—мал ажилы. Илангыл беш чылда мал бажын өстүрерини талаа-биле эки көргүзүлэри чедип ал, багай эвэс түнээлде-дерин болдуус. 1976 чылдан бо чылдын сентябрга чедир совхозаа нийти-биле 387 муу рубльчэ 25 чаа хой, ивек ка-жааларын туккан.

Малчиннар ажилал, туртталарыга таарымчалыг байдаларын тургузуп, ол үе-



Нарын суурнун нийти хевир.

ниң дургуулаа 12 чаа кышталарын немет туккан. Оон ангыда 18 чувар-бажын, беш кызыл-буунарын малчиннар ботандарында кылган. Амгы үедэ совхозун № 3, 2, 1 хойжу бригадалары бүрүтү-биле экижээн. Илангыл нийти-биле 81 километр ажыг электр-шугуун өгбөгөн. Чамдык малчиннар ак-көк экранарын көрүп, аш-чөм беш газ плантага хайдыр ийип оор.

Совхозун малын бажын өстүрүлгэ бистин № 4 хойжу бригадын малчиннар кинирген үзүг-хуузу ба-за эвээн эвэс. Бистин бригада-да 8 муу 607 баш хойну 16 коданда үскөн. Оларын чар-тыг турар. Ону беш чылда бистин № 4 хойжу бригадасын төртүр 100 хойга онааштыр 96 хураганн онча-менди камга-лап алган. Ол дээрэ бистин чарыш агаар-бойдууун бай-далыга алырга багай эвэс

БААЗАВЫС ЭКИЖЭЭН

Нарын ортумаа школа-зын башкылар коллектив өөредилгэ-кижээн биле а и г ажилдыг экижээн дээр хой-ниги организациаар-биле кад өөреникчилер ор-тууна ажилдыг солун ажилдыг кылп чорудуп турар. Школавыс тема-тиктиг кижэелер, яны-бүрү диспуттар, номчула кр-ферициалар эрттирер чачыл алган.

Съездинен съезд чедир үстүн дургуулаа школа-выс материалдыг бааза-ла бичиккан. Тус-тус эр-термелер айы-биле чаа-чаа кабинеттер ажилалган болган дериттинген. 1976—1977 өөредилгэ чылдын бээр 6 кабинеттер эгелдэн дээр, ам-дэа материал-лар улам көвүдэл, немет турар. Ол-ла үстүн иш-тинде 101 өөреникч не-жип, бо чылын школа-да 650 өөреникч хаара ту-тунган.

Чаа өөредилгэ кабинет-терин дериригэ башкылар В. К. Кенес, Д. Д. Кы-рыс, В. Б. Назип, И. Б. Чооду илсекпейл кижип, ботандарын үстүр, саа-ла олоолалар берип, чога-дымч өзү-биле ажилал. Химия, физика кызыл-теринг херекчилер-биле дери кылган тускый ка-бинеттерде эртп турар. Ол дери-терин өскө кичээлде-ге эрттермелер айы-биле до-луу-биле ажилал турар ажилал болган бис.

1976—1977 өөредилгэ чылда дээр эрттермелер 9 башкылар ажилал турган, ам 32 бажын турган келер дээр, 5-и доо-лаан дээр эрттермелер.

Сөөгү чылдарда башкы-лашкынны шынары көс-күзү-биле бөдүн. Бир эвэс беш чыл мурунда 11 өө-реникч ийн чылдыглар бо-луп, 97,5 хуу өөредилгэ-тиг турган болдуус, эрткен чылдын 99,4 хуу болган. Өөреникчилерин билиниг шынары бо чылдарда 11 хуу бөдүн. Чылдан чылчэ бодунун башкылар турар эрттермелер айы-биле эки түнээлде чедип ал, бо беш чылдын дургуулаа ийн чылдыглар оон ажилал келген өөредилгэ башкы-ларын саны өскөн. Оларга эге кластарда: А. Б. Шойлак, Е. А. Тюмш, В. К. Нурайт, үстүк клас-тарда—В. К. Кенес, Е. А. Аракчаа, З. С. Са-чаа, О. К. Ламажол олар хамаарып. Хой-ниги ажилалга А. Т. Шойлак, В. Б. Каваа болган өскө-лөр-даа бот-илекпейлг кижип, хуулаа чала-лап алган.

Интернатта колдуунаа малчиннар туралар чурттан, өөренип турар. Чарыштын келер үстүн дээр партиа чачаа саны салбылаан, күрүс анды-рылганында хууун элдик-гэ өөреникчилерге чыл са-нында муу-муу рубльчэ чарыгдан турар. Школанн интернат беш чыл му-рунда чүгэлэ 50 орунуг турган болза, он туу-у-га неметир бажын тук-каш, орун санын көвүд-ткен.

Башкылар бистер өө-реникчилер-биле кад тө-рөн совхозуустун ажил-агуйларынга үзүлүчү кижип, оон сайбаралын үзүг-хууусту база кирит-тирп турар бис. Школанн комсомол организациаа № 3 хойжу бригадын, сүт-бараан фермазын шефе алган, чамдык көтүг ду-зын көргүзүп келген. Өө-реникчилерин тургустунган ситенин бригада 160 тонна ситенин бо чайын белек-ткен.

Бистин ажилында кол чүгүл— өөредилгэ-кижэ-эн билдир ажилдыг шы-нарын беш чыл, партинын XXVI съездин эки өө-реникч бижит саны-чу-рум-биле утуктур болуп келген.

Б. СЕНГИН,
Нарын ортумаа шко-ланн директору.

ХАРЫЛЗААВЫС БЫЖЫГ

Бистин совхоз Тывада совет-моол найрал нийтелдиги юрдыктиг кижипүр бооп турар. Илангыл ажил-агуй моол Арат Республиканын ко-жагыста кызыл-агуйлар чыл-дар Завхан аймаа-биле хары-лаавыс улуг. Бистин совхозун ажил-агуйлар Завхан аймак-тын ажил-агуйлар-биле хары-лаажып, делегациялар сол-чуушкунарын кылп, көдөө ажил-агуй, культура талаа-биле дуржулаа солукшунарын организациаа турар бис. Илангыл кижилерин эл-найрал-чы муу-шыннарга болган про-дестаржы интернационализ-ме кижилерингэ кичээлгэ сал-дынып турар.

Бис Завхан аймактын Баян-Тэс сумуу-биле найралдыг харылаавыс турал, делег-ацияларын солун турар бис. Эрткен беш чылдарын дургуулаа бистин совхоза ол аймактын болган Баян-Тэс сумууун дымка хей деле-гацияларын кичээлгэ. Моол онуктерге бистин совхозун делегацияга база хей удаа алаал чорай. Оларын со-ставыга партиа, совет ажил-агуйлар, ажил-агуй болган хой-ниги организациаарынч төлөөлөр, бүдүүлгэни мур-накчылар кирген.

Кайы-даа делегацияларын кижипүр чар-чэрлэ ажил-агуйларга барп, эвээн эвэс солун болган ажилдыг чүг-дэрин көрүп, арга-дуржула-зын солун, бот-боттарыга прак-тиктиг дуузын чедирип турар бис. Ол ышкыш Нарын ортумаа школазын өөреник-чилер Завхан аймактын пи-онерлер-биле кад пионер-кижиптары болган олоолаларын кылп, спортчу маргалда-ларын эрттирер чачыл алган. Школада совет-моол найра-лаа тураскалган булуңу, стеллаж дээр.

Мурнакч коокта чаа Баян-Тэс сумуун болук башкыла-ры, өөреникчилер Нарын школазынга кээп, совет ба-шкылар-биле арга-дуржула-зын солукшан барды. Илангыл ССРЭ биле Моол Арат Рес-публиканын улаушарын аразы-нда найрал, кад ажил-агуй-ла болган бот-боттарыга ажилдыг дуузын келер беш чылда улам хөгжүтүп чугаа-жык.

О. БИМБА.



ЧУРУНТА: совхозун хойжу бригадалар аразында социалистиг чарыштын хей дакыр тилекчи № 4 хойжу брига-дын бригадир Боруй Сандиевич Нурзет



ЧУРУНТА: ажил-агуйн тараа-шылдары ону беш чылдын доо-уучу чылда ба-гай эвэс дүмүтү өстүрүп алган. Бир



ЧУРУНТА: Моол Арат Республиканын Завхан аймазын Баян-Тэс сумуунун бо-лук башкылары, өөреникчилер чоокта чаа Нарын ортумаа школазынга ала-лап

наап, бистин башкылар-биле арга-дуржу-лазын солукшаннар. Совет, моол башкы-лар, өөреникчилер Нарын школазынчэ чачында.

Бо арынны бистин иорр. В. ЧАДАМБА белегизин.

Иенин өөрүшкүзү

Бистин социалистиг То-рөн чуртуулаа не кижип дег хүндүлгэ хамааты чөк димдэе чачыг турба. Коммунист партиа болган Совет чакан не кижип са-гым човашкымы-биле бүтүр. Хей уруглардыг болган, ону амьдралыга көрүп, аш-дуузын чет-тирп чар мен.

Партиянын, чачаа-ным иге тургузуп берген таарымчалыг байдаларын, дуулаачымын, чигел-дэрини ачымизда уругла-рынны шугуу өлүп, тө-лөпиг кижилер аларын дээр хуулаа чачыг кы-лаа чар. Не кижип уугу саны салбылаанн көр-гүзүп тураларын бир хер-е-чин бистин төрөн сов-хозуу—«Нарын» көрүп бөдүр.

Ону беш чылда Нарын суурда дымка хей туулдар ажилаллаа кирген. Оларын аразында чырык, дег-гө, эки дериттинген чаа ас-и-сүтү база ажилалла-да кирген. Илангыл мал чачыларын, тараа-шыл-ларын, саячыларын, ка-ларчыларын, совхоз эки-жидиринин болган а-ба-на-лаачыларын уруг-ларын бек мергелдиг кижилерин, башкыларын уругулаа-зын биле кызыл-чагай, ома-к, хөгүтү өлүп туралар.

Сууртун көдөө тала-зында туккан ас-и-сүт 65 уруглар кижилерин турар. Илангыл бистин, малчиннар, уругла-рынга ас-и-сүт таарымча-лыг байдаларын тургу-кан. Бистин уругларын

ылангылда кышкы үедэ доктаамал ас-и-сүт турар. Оларын кижилерин, няялары ажаа, ка-рактан, оларын ойнап-хөгдөрүнгө, өөрениг, дымтанарыга бүтү-ле таарымчалыг байдаларын тургустанн көргөн, кижип магадывс арга чөк. Ол дымка-да эки чорзу. Эи илангыл мал олоолаларын үстүндэ чаш уруг-дарынга каларчылар уругларын совхозун ас-и-сүтүн апарып каан, ботандарын чымштыг ажил-агуйн шымын кирер.

Хей аш-и-сүтү өстүрүп аларын өчүтү эвэс. Илангыл-да ажилал турар төрөн совхозунун аш-и-сүтүн мээ уругларын бүт кырынга туруп, эртен-би-лиги чедип ап, төрөн совхозунда ажилал, оон экономикаын моон-даа сонгаар улам көдүрүп, ону сайбаралын дээр үзүг-хууун киритп чоруталар.

Партия ачымизда аас-кежиктиг, амьдрал, өөрүп чорутуп не-дир мен. Бистин амьдралымыс улам-на бай-шынн, уруг-дарынын келер үзү тайбып, мага-дыг болуп дээр партиа-выстын келер чылдын февраль 23-те ажилдыг XXVI съездин кайтамчы-уугу сорулгаларын ший-тирлээр дээрингэ бүтүрээр мен.

Ш. ХУМБУН,
совхозун хойжуу,
Мадыр ие

